

El seu regne ja no és el nostre món

Els índexs sociològics dels Països Catalans i de l'estat perfilen una societat cada vegada més laica, mentre que la jerarquia catòlica cada vegada és més conservadora. La distància entre la realitat social i el missatge oficial del Vaticà es va eixamplant.

L'orde de les monges Reparadores, d'origen basc, es va instal·lar a Mallorca a començament de l'any 1905. D'aquí a més o manco mig any haurien d'haver celebrat el primer centenari a l'illa. Però ja no celebraran ni aquest ni cap altre aniversari a Mallorca. El passat agost, les dues úniques membres de l'orde que quedaven s'acomiadaren dels seus pocs fidels, als quals havien donat conhort i companyia durant tants i tants anys. "No hi ha vocacions, sap vostè? No n'hi ha, i nosaltres ja som massa velles...". Amb els ulls humits, la monja, després de dècades de dedicació als veïnats de la barriada del Camp Rodó, s'acomiadava amb aquestes paraules d'una de les persones que assistia: una dona major, invàlida, a la qual visitava regularment, com a tantes persones més, per proporcionar-li conhort moral o espiritual i per ajudar-la en tot el que estava al seu abast. Quaranta-vuit hores després partia, amb la seva companya, cap a Vitòria, on hi ha la seu central de l'orde que va reagrupant les poques monges que li queden. L'episodi no passaria de ser una mera anècdota si no fos perquè es repeteix en molts indrets dels Països Catalans, i així, adquireix condició d'exemple de la categoria general. Humanament és una pèrdua sensible, perquè són persones completament donades al servei, i socialment és una mostra de la decadència de la presència i influència social del catolicisme.

Les vocacions per fer-se monja o capellà cauen en picat. L'assistència a les esglésies, també. A la majoria de misses la concurrència no omple més enllà d'un terç dels bancs. Els fidels superen amb

escreix, i de manera general, l'edat a partir de la qual se'ls coneix amb l'eufemisme de "gent gran", o sigui, la gran majoria són vells. La major part de les persones, i més com més joves són, fins i tot possiblement bona part dels qui s'enquadren dins de les hosts teòricament fidels al Vaticà, es comporten cada vegada més al marge de les receptes morals que els prediquen les jerarquies oficials del culte. El costums sexuals, per exemple, amb l'ús adherit del preservatiu, s'avenen molt poc amb els que la jerarquia catòlica predica. Com també passa amb els matrimonis, cada cop més exclusivament civils. O amb l'avortament, que augmenta exponencialment. O amb la maternitat de les dones sense parella, cada vegada més habitual. Són alguns dels índexs que demostren que la influència social de l'Església catòlica decau vertiginosament, com mai no havia passat als Països Catalans i a la resta d'Europa. Si el bisbe Torres i Bages fos viu de segur que ja no diria allò de "Catalunya serà catòlica o no serà", perquè o no és, o si és, va camí de ser qualsevol cosa menys catòlica.

Gairebé igual com a les Balears, el País Valencià no presenta un perfil de comportaments sociològics tan modern. Globalment s'imposen els costums i usos propis d'una societat moderna, en la qual els assumptes extraterrenals cada cop pertanyen més a un univers tan íntim que no hi ha cap problema per viure'ls amb completa dissonància amb el que la jerarquia vaticanista pensa i diu. La distància entre la realitat i el desig dels responsables màxims de l'organització catòlica s'eixampla progressivament.

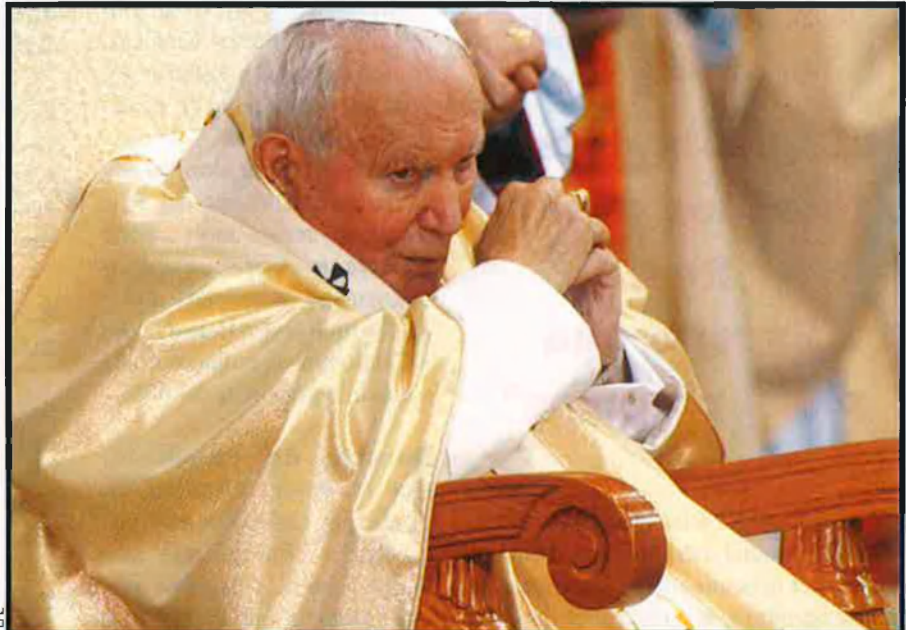
Per afegit, la reserva espiritual que era Llatinoamèrica, des d'on l'organització importa mà d'obra per a les seues territorials arreu d'Europa, també està en perill. No pel procés de modernització sense fre de què gaudeix el nostre món, sinó just pel contrari: perquè allà l'integrisme cristià, a través d'esglésies i sectes de tota mena –bàsicament evangelistes– guanya terreny cada dia en perjudici de la influència de l'ortodòxia, i fins i tot de l'heterodòxia, catòlica.

Als Països Catalans, i a la resta d'Europa –llevat dels països sociològicament més endarrerits–, les institucions públiques cada cop se senten, i actuen, més alliberades, si més no parlant en termes generals, del que digui el Vaticà. La separació efectiva entre Església i estat, tot i que encara ha d'assolir necessàriament més intensitat, guanya terreny en la realitat quotidiana. Ni tan sols els anys del PP foren tan daurats com s'esperava per a l'Església, si més no en certs aspectes. Queden, sens dubte, serveis i empreses catòliques amb bona salut, d'educació sobretot. Però en general el declivi de la seva influència és més que notori. La resposta de la jerarquia, sense comprendre res del que passa, és apostar per un major integrisme, relacionat amb posicions polítiques ultraconservadores, i això l'allunya encara més del conjunt de la majoria social.

Els índexs. Els índexs que es presenten només són una mostra, sense ànim d'exhaustivitat, però suficient per argumentar la decadència de l'Església als Països Catalans.

La influència social del catolicisme cau fins a nivells mai no experimentats tant als Països Catalans com a l'estat espanyol. Són quatre matèries –avortament, natalitat, sexe i matrimoni– en què el missatge doctrinari del catolicisme no presenta cap ombra: al contrari, és perfectament nítid.

Doncs bé, els índexs demostren que entre el que diu la jerarquia i la realitat social s'obre un abisme enorme. Prou gran per concloure, després de la simple observació de les dades, que allò de dir que el catolicisme és majoritari als Països Catalans va camí de ser molt més un desig que no una realitat.

Els predicaments de l'Església catòlica continuen perdent protagonisme. La fe cristiana decau des de fa anys. Potser ni un canvi de papa pot reactivar aquesta evolució.

L'Església catòlica considera l'avortament com un assassinat. Els vuit anys del PP no van servir per retallar la legalitat en aquesta qüestió, i la política d'ara del PSOE –a pesar de la prudència tan sobtada que mostra el Govern de Zapatero– no sembla que vulgui modificar la llei per facilitar aquest dret. Les veus de la jerarquia han clamat al cel, i mai més ben dit, en sintonia amb el missatge oficial vaticà, ultraconservador. Tanmateix és una posició ideològica que la pràctica situa fora de tot costum social acceptat.

En onze anys (1992-2002) la taxa d'avortaments per a cada 1.000 dones (d'entre quinze i quaranta-quatre anys) dels Països Catalans ha passat del 6,9 a l'11,3. Destaca l'evolució a Balears, on s'ha duplicat exactament i ara arriba al 14,2%, la més alta de tot l'estat. Queda per sota de la mitjana el País Valencià, amb un comportament gairebé igual a l'estatal, amb què presenta una evolució més moderada però també a l'alça. Unes dades prou significatives perquè es consideri una aberració el fet que encara hi hagi dificultats objectives perquè les dones que necessiten o volen avortar es trobin amb una sanitat pública que sovint no respon a les necessitats socials.

La maternitat es viu progressivament al marge de les peculiars teories de la jerarquia catòlica. Allò de la vocació ma-

ternal de la dona en família (tal com entén l'Església la família, naturalment) que "rep" la gràcia dels menuts "enviats" per la providència, no solament no s'ho creu ja quasi ningú sinó que justament se'n fuig com fa un moix de l'aigua. Des de l'any de la mort del dictador –que ho va ser "per la gràcia de Déu" i al qual l'Església vaticana li reconeixia l'honor d'entrar sota pal·li a les seues de culte– i fins al 2002, la maternitat responsable i lliure ha guanyat adeptes a poalades. En aquell moment la mitjana de fills per dona dels Països Catalans era de quasi 2,9, i ara no passa de l'1,3. La dada més espectacular és la de les dones que decideixen tenir un fill sent fadrines, és a dir, fora de la concepció clàssica de la maternitat matrimonial catòlica o, dit com es deia no fa gaire, tenir-lo en pecat. Del 2,2% al 25,3%. En aquest quart de segle transcorregut, l'índex dels Països Catalans ha passat d'estar al nivell estatal a superar-lo amb claredat. Novament són les Illes Balears les que assumeixen el liderat de comportament laic, seguit de Catalunya i amb el País Valencià per sota, més acostat a la mitjana de l'estat.

I què dir del sexe, el gran pecat tradicional catòlic si era practicat com a via de pura obtenció de plaer, tant en el matrimoni com a fora? Encara ara la jerar-

**Antoni Tarabini:
"Què ha fet
l'Església davant
totes les crisis?
Res.
Esperar que
passi el temps"**

quia, en paral·lel a les absurdes tesis de la política social més ultraconservadora, aposta per la continuïtat i la castedat, si no hi ha enmig el vincle matrimonial. Una visió en què la promiscuïtat és l'essència de la pèrdua de l'ànima. I en el qual l'ús del preservatiu, per assegurar-se el plaer amb responsabilitat i seguretat, és quelcom "insegur" (tal com diu el Vaticà) i inconvenient moralment. Just al contrari de com ho viu la majoria de la gent. Com fàcilment es dedueix de les taules adjuntes, s'accedeix al goig sexual compartit cada vegada amb menys anys, augmenta gojosament la promiscuïtat així com el nombre de parelles de diversió venèria durant la vida, i l'ús de la goma antisida i per evitar malalties s'accepta com el sistema de protecció més segur i adequat.

En aquest aspecte de la recerca de la dolça felicitat íntima, són també les Balears les que ocupen el liderat de l'alliberament a més tendres edats i on es té més riquesa de parelles. I també de bell nou és un comportament en el qual el País Valencià queda per sota de la mitjana del País Catalans i més en sintonia amb la de l'estat.

Potser és la forma de contreure matrimoni (els que no opten per viure junts sense papers: el que oficialment és conegut amb l'horrorós nom de "parelles de fet") l'aspecte en què la decadència vaticana es mostra més intensament clara. En només el darrer quinquenni (1998-2002) les unions al marge del ritus catòlic s'han obert camí de manera que el matrimoni estrictament civil porta camí de convertir-se en majoritari,

probablement d'aquí a no gaires anys. Als Països Catalans, la unió canònica s'enfonsa. En cinc anys ha passat de protagonitzar, si fa no fa, 7 de cada 10 noces a 6. Una altra vegada és el comportament del País Valencià, encara molt catòlic a l'hora de casar-se, que l'índex general es resisteix a baixar, perquè tant a Balears com a Catalunya els enllaços civils s'enlairen per sobre del 40%.

Reacció de l'Església.

Què fa, davant d'aquests índexs, que cada cop més ens acostem a l'Europa més moderna i laica, l'Església oficial? Diguem que es troba en una situació de desorientació absoluta i, com sol passar a tota organització quan no entén res del que li passa, opta per la involució més fèrria. Així ho explica el sociòleg mallorquí Antoni Tarabini, qui és un gran coneixedor del comportament de l'Església catòlica per la seva antiga condició de jesuïta.

Primer de tot, el sociòleg contextualitza: "S'ha de saber que l'Església catòlica forma els seus membres, els capellans i les monges, per entendre'ns, per ser líders en les respectives comunitats socials. Són persones, siguin ideològicament més oberts o no, que s'han format en la convicció que el servei és, també, liderat. I ara es troben que la majoria d'aquesta comunitat no li demana cap servei ni els fa cap cas. Que no són líders. No fa gaires anys, quan un capellà s'aixecava de dormir, tenia totes les hores del dia ocupades. De fet, no li bastaven. Confessions, misses, visites, donar consells, ajudar, participar en activitats diverses... no donava a l'abast. Ara el normal és que comenci el dia sense saber com ocupar-lo; sí, un parell de misses amb els bancs gairebé buits, confessió d'algunes poques persones... i poca cosa més. Això els crea una certa desorientació, perquè són ben conscients que el seu missatge no arriba a la majoria social, si és que no és clarament rebutjat."

1.- Avortaments. Taxa per cada 1.000 dones d'entre 15 i 44 anys

	1992	1997	2002
Balears	6'93	8'12	14'25
Catalunya	6'95	7'25	11'37
País Valencià	6'92	4'76	8'26
PPCC	6'9	6'71	11'29
Estat	5'10	5'52	8'46

2.- Maternitat

2.1- Fills per dona

	1975	2002
Balears	2'843	1'404
Catalunya	2'863	1'377
País Valencià	2'917	1'332
PPCC	2'874	1'371
Estat	2'803	1'303

2.2- Fills de mares fadrines

	1975	2002
Balears	2'89	30'35
Catalunya	2'19	25'0
País Valencià	1'71	20'59
PPCC	2'26	25'31
Estat	2'03	21'78

A aquest panorama se suma, diu Tarabini, la reacció oficial, la qual, cada vegada més, "aposta pel fonamentalisme, per centrar-se en la pràctica estrictament espiritualista, sempre ortodoxa, i en l'allunyament de la pràctica interrelacionada amb la societat real, com volien els moviments de base. Per això, per exemple, aquí, organitzacions socials implicades o íntimament relacionades amb l'Església, que són moviments de base, tenen ara una relació, per qualificar-la suaument, molt poc fluïda" amb la jerarquia. Fet del qual deriva "un increment de l'estat de desorientació dels moviments progressistes, agafats entre una societat cada vegada més laica i una oficialitat cada dia més fonamentalista".

El resultat, diu Tarabini, és la pèrdua de vincles, "cada vegada més intensa", amb la realitat, i el recurs a emparar-se en la ideologia més estricta: "la ultraconservadora relacionada amb sectors polítics del mateix signe". Així ho prova l'ascendència -paradoxal, tenint en compte el declivi social del catolicisme- "de moviments com els Legionarios de Cristo o el Catacumenista de Kiko Argüelles, l'artista que va fer les horro-

3- Sexe. Dades de 2003

3.1- Edat d'inici en les relacions sexuals (% sobre el total que han practicat sexe)

	- 14 anys	14-15	16-17	18-19	20 o més
Balears	3'08	13'63	36'87	23'71	22'72
Catalunya	1'56	11'65	29'38	31'12	26'29
País Valencià	2'30	9'85	28'81	27'97	31'07
PPCC	2'55	11'71	31'68	27'6	26'69
Estat	2'05	10'16	27'92	29'79	30'09

3.2- Número de parelles sexuals durant la vida

	1 parella	2	3-4	5-9	10 i més
Balears	39'85	12'47	18'85	15'83	24'05
Catalunya	31'47	16'0	21'55	14'66	16'31
País Valencià	40'56	15'46	19'38	12'57	12'04
PPCC	37'29	14'64	19'92	14.35	17'46
Estat	39'81	15'87	19'36	12'94	12'93

3.3- Valoració dels preservatius. Són segurs? (%)

	SI	NO
Balears	81'90	18'10
Catalunya	85'32	14'68
País Valencià	80'56	19'44
PPCC	82'59	17'41
Estat	82'33	17'67

ses vidrieres d'on es casaren Felip i Letizia, entre d'altres. Aquests grups han pres molta força en certs ambients conservadors”.

Per a Tarabini la prova de la desorientació mesclada amb l'integrisme rampant és l'actitud que adopta “la Conferència Episcopal Espanyola, que ataca qualsevol anunci del Govern sobre l'ampliació del dret a l'avortament, o la simplificació de la llei del divorci, etc., però ahora necessita desesperadament l'estat laic per sobreviure”, perquè econòmicament no té recursos. D'aquesta contradicció resulta “un estat molt semblant al d'aquell marcià, l'ET, que assenyalant l'espai gemegava ‘*mi caaasa*’; talment fa la Conferència, que enyora una ‘casa’, una preeminència social i política, que voldria defensar però que ja no existeix”.

I pel que fa a l'economia de l'Església, per cert, el capellà mallorquí Jaume Santandreu, el qual sempre ha excel·lit en la tasca d'ajuda als marginats i que recentment s'ha fet conèixer als Països Catalans per haver guanyat el premi Terenci Moix de narrativa gai i lesbiana, ha declarat fa poc en una entrevista que

“el que hauria de fer l'Església és vendre els convents i altres propietats per ajudar els qui ho necessiten, perquè, a més, no té cap sentit que mantengui convents buits”. Una prova fefaent del sentiment que embarga els moviments de base enfront de la manca de reacció de la jerarquia catòlica, tret de l'integrisme, davant de la nova societat.

Per què aquesta reacció integrista? Segons el sociòleg, perquè la jerarquia “confia que passi el que sempre ha passat. Què ha fet l'Església davant de totes les crisis que ha patit al llarg de la història? Res. Esperar que passi el temps. I això li ha permès aguantar més de 2.000 anys”. Pots ser perquè espera que en altres indrets, com a Llatinoamèrica, per exemple, hi hagi la resposta a les seves pregàries? “No ho crec, perquè a Llatinoamèrica les coses tampoc no li van gens bé. És ver que du gent d'allà, però també hi està perdent molta influència. Ara, en lloc de perdre-la davant del laïcisme, la perd per la competència dels moviments cristians més ultraconservadors, especialment els que reben finançament nord-americà, els evangelistes. Són els famosos predicadors de la

4- Matrimonis: % sobre total segons la forma de les noces

Nota: el percentatge que resta fins el 100% és de bodes per altres ritus religiosos.

	1998	1998	2002	2002
	Catòlics	Civils	Catòlics	Civils
Balears	65'8	34	58	41'1
Catalunya	67'5	32	52'8	40'4
País Valencià	75'7	23'9	70'1	29'4
PPCC	69'6	29'9	60'3	36'9
Estat	75'5	24'1	70'7	28'9

Fons per a tots els quadres: INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA (INE), I EL-LABORACIÓ PERSONAL D'AGRUPACIÓ I COMPARACIÓ DE DADES.

tele, per dir-ho de manera que s'entengui. Això és el que li fa molt mal, allà. I l'Església repeteix la seva reacció: més tancament. Per exemple, al Perú, els jesuïtes, que sempre han tengut un gran protagonisme social per la seva activitat entre els moviments de base, ja han rebut un missatge implícit però inequívoc –‘gràcies, ja no sou necessaris’– de les autoritats de l'Església peruana, en mans de l'Opus. Tornant als grups evangelistes, que aquí ens sonen tan estranys, el fet és que han crescut moltíssim. Fa poc he estat al Brasil i ho he pogut veure: l'oposició més intensa i perillosa que rep Lula prové d'aquests moviments”, rebla Tarabini

Manca de reacció modernitzadora, més integrisme de la jerarquia, desorientació dels membres de base de l'Església en una mar d'hàbits socials que s'avenen poc o gens amb les consignes oficials marquen un estat de la qüestió fàcil d'identificar: la decadència de l'imperi vaticà. El futur? Déu dirà. En qualsevol cas, el que ja és segur és que el seu regne ja no és el nostre món.

Miquel Payeras